

Met Pa valt niet te Feesten

Guus Dijkhuizen

Nieuwe Druk

Guus Dijkhuizen

Guus Dijkhuizen (geb. 1937, Amsterdam) verwierf in de zestiger jaren van de vorige eeuw enige landelijk bekendheid met zijn tijdschrift 'Gandalf' en journalistieke bijdrage aan een aantal bladen, o.a. 'Avenue' en het literaire periodiek 'De Gids'.

Na een periode in Friesland gewoond te hebben verhuisde hij naar het Gelderse Velp waar hij in 1984 het Gelders kunstencentrum 'Kunsthuis 13' van de grond tilde. Zeventien jaar zwaaide hij de scepter over deze cultuurtempel, veranderde hij nog eenmaal van beroep en werd galeriehouder van zijn eigen Galerie Klas Vijf en hervatte het schrijverschap.

Van zijn hand verschenen o.m. de boeken:

'Met innige groetjes van onze Lieve Heer', 'Een bewijs van wild plezier', 'Tegen kweek en onrecht' en 'Dag van zure appels'.

Eerste druk

© 2012 uitgeverij Nieuwe Druk

Emmastraat 6, 6881 ST - Velp (gld) Nederland

www.nieuwedruk.nl

Omslagontwerp: Skrid Design - Maarten Dirks

Binnenwerk: Skrid Design - Maarten Dirks

ISBN: 978-94-91409-05-9

Met Pa valt niet te Feesten

Guus Dijkhuizen

Achter deze bladzij begint het verhaal over de jeugd van Frans. Een verhaal over een verschoppeling, een jongetje dat onder deprimerende omstandigheden opgroeit. Het knulletje ondervindt weinig liefde en genegenheid. Zijn leven speelt zich af in een tijd van oorlog en ellende. Dat de kleine Frans overeind blijft mag een wonder heten. Tal van ontroerende en adembenemende passages grijpen je als lezer bij de strot. Maar op een geheel eigen wijze weet Guus Dijkhuizen, o.a. met een verrassend relativerend taalgebruik soms bij de lezer ook een lach te ontlokken.

Guus Dijkhuizen speelt het klaar met zijn verhaal een tijdsbeeld te schetsen dat de grondslag vormt voor een documentaire.’

Hans Sternsdorff*

* Kunstverzamelaar Hans Sternsdorff (geb. 1924 Amsterdam) was ondermeer journalist bij ‘De Volkskrant’ en ‘Het Vrije Volk’, later bij ‘De Gelderlander’ (pagina-grote interviews met o.a. Carel Willink, Lucebert, Hella Haasse en een wekelijkse boekenrubriek over buitenlandse literatuur). Schreef talloze liedjes o.a. ‘Oh Johnny’ (Tante Leen), ‘Heer in ’t verkeer’ (Toby Rix) en ‘Li Wang Tai Foe’ (Het Cocktailtrio).

6

‘Verschil moet er zijn’, luidt een gezegde. Het ‘moeten’ daargelaten, was onbetwist het verschil tussen beide tehuizen enorm. Noorthey, ooit bedoeld als buitenverblijf van de Amsterdams Hervormde Gemeente, was geen solide bouwwerk, zoals de in stevig steenverband gemetselde vesting voor een beschermd kloosterleven. Het Muiderbergs kindertehuis leek in geen enkel opzicht op het heropvoedingsgesticht van de Zusters van Liefde. Het enkelwandig houten twee verdiepingen tellende hoofgebouw was krakkemikkig. Ook de bijgebouwen waren hun beste tijd gepasseerd. Alleen de bungalow, het onderkomen van de directrice, zag er gezond uit. In het hoofgebouw was gelijkvloers de eetzaal met vier van vorm verschillende grote tafels, een lange, een minder lange, een ronde en een ovale.

De kinderen werden gegroepeerd door de naam van de hun toegewezen tafel. Daarbij werd rekening gehouden met gezinsverbanden. Broers en zusters zaten bij elkaar, ongeacht leeftijd. Frans werd toegevoegd aan de groep ‘Ovaal’. De tafel bij het raam.

De leiding van het geheel was in handen van de directrice en haar vriendinnen Mies en Tiny. Dan waren er nog de twee leidsters Olga en Leid. Alle vijf waren het jonge, vriendelijk ogende vrouwen van om en nabij de twintig. Olga en Leid sliepen in het hoofgebouw, boven, naast de slaapkamer van de jongste kinderen. De leidinggevendenden brachten de nachten door in de DKW, de bungalow vernoemd naar de auto van de directrice, een overjarige drietact met uitzonderlijk brede spatborden (Das Kleine Wunder).

Noorthey had veel weg van een jeugdherberg met de charme dat het bestek en meubilair een bij elkaar gebedeld zootje was. Veel van de gekregen spullen waren afdankertjes van het leger, zoals de stromatrassen voor de stapelbedden. Ook de kachels waren krijgertjes.

Het hoofgebouw was gebouwd als zomerverblijf. Aan ver-

warmen was toen niet gedacht. Vooral de kachel op de slaapzolder was een levensgevaarlijke sta-in-de-weg. Het ding stond in het midden tussen de stapelbedden, aan weerskanten vijf, goed voor twintig slapers. De kachel werd halverwege de middag aangemaakt en flink aangewakkerd, soms tot roodgloeïend. Daarna liet men de kachel langzaam uitgaan, zodat het er tot het middernachtelijk uur behaaglijk was.

Om nachtelijke botsingen met de kachel te voorkomen, hing aan de deur ter oriëntatie een met fosforhoudende verf geel gekleurd hartje, dat overdag gevoed door zon of lamplicht wel een uur of twee bleef nagloeien.

Ook kwam de nachtdienstleidster regelmatig kijken. Lagen de kinderen klaar voor de nacht dan ging de directrice de bedden langs voor een vriendelijk woord en een kusje op het voorhoofd.

Door een beperktheid aan middelen was het improviseren. Zo was er maar één douche. Op zaterdag werden de kinderen met twee tegelijk enkele tellen onder de watersproeier van het stortbad gezet. Lopendebandwerk dat snel moest geschieden. Warm water was beperkt.

Eerst de jongste en de meisjes. De leiding ging er vanuit dat koud water voor de oudere jongens minder erg was. Bedplassers werden ook op andere dagen onder de broesstort gezet. Eén douche was nog daar aan toe. Dat er ook maar één wc beschikbaar was voor twee-endertig kinderen was een complete ramp.

Wat ook contrasteerde met het katholieke heropvoedings-tehuis was het terrein om de gebouwen heen. In het tuingedeelte, met zijn bramenstruiken, had ieder kind een stukje grond waar op eigen wijze getuinierd mocht worden.

De grootste attractie was dat de achtertuin een doorgang had naar het IJsselmeer. Als het weer het toeliet een paradijselijke zwem- en speelmogelijkheid. Frans kwam in het najaar en zou niet lang in Noorthey gehuisvest blijven, zodat de mogelijkheid om in het water te vertoeven, aan hem voorbij ging. Wel was hij vaak op het strand en in de bunker waar hij een plek

had voor zijn schelpenverzameling. Er waren na de oorlog in Muiderberg een aantal verspreid liggende bunkers, waarvan de meeste na het vertrek van de Duitsers waren dichtgemetseld. De boeren hadden ze voor opslag van materiaal en goederen weer geopend.

Ook de bunker op het grondgebied van Noorthey was op deze wijze in gebruik genomen, als kolenopslagruimte. De bunker waar Frans zijn domein had stond buiten het terrein aan de rand van het IJsselmeer. Het was zijn geheime plek. Dagelijks wurmde hij zich door de nauwe opening om in het duister aan alles en iedereen te ontsnappen. Het was de plaats waar hij alleen was met zijn dromen en gedachten. Waar hij aan een stuk betonijzer Tonie's crucifix had bevestigd om het nog meer zijn plek te laten zijn.

Schoolgaan moesten de kinderen vanaf zes jaar oud. Dat ging zingend in groepsverband naar de enige onderwijsinstelling van het dorp. Een lagere school op basis van een christelijk godsbegrip, al was God zelf, net als in Noorthey, daar maar beperkt aanwezig. De leerlingen hadden er niet veel last van. Dat men onder leiding al zingend van en naar school liep, kwam enerzijds voort uit de wil van de directrice om de saamhorigheid te versterken, anderzijds om de kinderen te beschermen tegen een aantal Muiderbergers die, gevoed door geruchten, de kinderen zagen als kroost van foute ouders. Het luide gezang overstemde hun krenkend uitjouwen. Groep 'Ovaal', versterkt door enkelen uit de groep 'Rond', zong wandelliederen als:

'De paden op, de lanen in, vooruit met flinke pas.
Met stralend oog en blijde zin en goed gevulde tas.'

en:

'Wij zijn jong, de aard' ligt open.
lokt en roept met sterk geluid.
Ons verlangen en ons hopen,
drijven ons de huizen uit.'

Het zingen werd afgewisseld met de luid gescandeerde yell:
'Noorthey, Noorthey bovenaan!'

Tot grote ergernis van de leidsters zong Frans niet of nauwelijks. Hij had het druk met dagdromen en zijn verlangen naar Oom Frans en broer Leo.

In overleg met Mies en Tiny deed de directrice Frans een voorstel om hem meer bij de gang van zaken te betrekken. Hoewel hij niet de vereiste leeftijd had van 12 of 14 jaar mocht hij toch kiezen om toe te treden tot respectievelijk de 'Kachelstokers' of de 'Pannengroep'. De laatstgenoemde groep droeg voor het avondeten de gevulde pannen en schalen vanuit de schuur, waarin de keuken was, over het terrein naar het hoofdgebouw. Frans koos voor de kachelstokers. Ook het turf- en kolenhalen gaf hem niet het door de directrice gewenste groepsgevoel. Als het even kon vluchtte hij naar zijn bunker, de plaats waar hij alleen kon zijn.

Het regende die zaterdagmorgen natte sneeuw. Na zijn douchebeurt haastte Frans zich naar de bunker en trof hem dichtgemetseld. Vol ongeloof stond hij er, tot verdriet en woede hem overmande. Hij sloeg met beide vuisten tegen het beton. 'Dit mocht niet! Dit kon niet! Tonie's crucifix!' Het voelde of hem zijn vriend was ontnomen. Stommerd die hij was. Hij had het daar niet mogen laten. Het was eigen schuld. Moedeloos liet hij zich met de rug tegen de betonwand tot zithouding zakken. Met een sterke neiging tot huilen zat hij daar. Uren. Maar tranen kwamen niet. Die waren bij hem nooit gekomen. Tegen etenstijd vond men hem als een kletsnat geregend hoopje ellende. Verkleumd tot op het bot.

Dagelijks kwamen Olga en Leid naast hem zitten. Zolang de koorts niet was geweken moest Frans op advies van de schoolarts het bed houden. Ook had de arts er op aangedrongen hem een extra lepel levertraan toe te dienen. De meeste kinderen vonden levertraan zo'n smerig goedje dat hun neus moest worden dichtgeknepen om gelegenheid te scheppen de lepel met enige drang hun mond in te schuiven. Dat hoefde bij hem niet. Hij likte de lepel zelfs af.

Beide leidsters deden hun best, maar Frans was niet geneigd om zijn behoefte naar het alleen zijn te verklaren. Dat kwam niet enkel voort uit onwil. Hij kon het ook niet uitleggen. Het was Leid die hem zover kreeg dat hij gewag maakte van Oom Frans. Dat hij vertelde over het seinhuis, de grappen en het samen zingen op de fiets. Nadat het verslag van de ontboezeming aan de directrice was uitgebracht kwam Mies bij hem aan bed.

Ze wilde weten welke liederen hij samen met zijn oom zong. Toen Mies hoorde van: 'Hoeperde poep zat op de stoep', 'Holder de bolder' en 'Tarara boem-di-ee', zei ze: 'Frans, dat zijn nog eens prachtige liederen. Weet je wat, waarom leer jij ons die liedjes niet. Dat zullen de kinderen prachtig vinden.' En zo geschiedde. Het was ook een meesterzet van Mies. Frans zong haar voor. Het ene lied naar het andere. Toen Frans na een week van ziek zijn de eetzaal binnen stapte, stonden de kinderen op en zongen:

'Tarara boem-di-ee
de dikke dominee,
die had z'n gat verbrand
al aan de kachelrand.'

En Frans leerde hun meezingend Oom Frans tweede couplet.

'Tarara boem-di-ee
de dikke dominee
die zakte door de plee
en nam z'n drollen mee.'

Dat was lachen. Vanaf die dag had Frans het gemaakt. De kinderen waren blij met hem en hij voelde zich thuis. En toen kwam het bericht dat over enkele dagen zijn vader zou komen om hem op te halen.

Zijn held in het zwarte uniform. De man met het geweer in de kast. Frans kneep zijn ogen dicht om hem voor de geest te krijgen, zoals hij met zijn hoge zwarte laarzen bij Opoe in de kamer stond. Frans herinnerde zich nog goed, hoe zijn vader

voor het eerst kwaad op Opoe werd. Dat was op Frans' verjaardag. Vijf jaar was hij geworden. Hij zag het weer voor zich. De wijze waarop zijn vader hem leerde marcheren.

Hij achter hem aan met opoes wandelstok als geweer over de linker schouder, de benen hoog heffend en flink stampend. Want dat moest. Voor Volk en Vaderland. Zo marcheerden ze rond de tafel en de stoel met Opoe. Zijn vader stak daarbij zijn rechterarm gestrekt naar voren en riep: 'Hou zee! Hou zee!' En toen liet Opoe zich in een opwelling ontvallen: 'Wie valt doet niet meer mee.' Frans moest lachen, maar zijn vader was van kwaadheid door het dolle heen. Wat was die boos! Als het moest, kon zijn pa goed boos zijn.

Het matrozenpak was te krap. Leid kwam met de oplossing. Bij de geschonken spullen aan Noorthey zaten ook kleren. Zakken vol met allerslag kleding, veelal uit Amerika afkomstig, zoals ook tot grote vreugde van de kinderen, afgedankte toneelkostuums. Leid viste uit de stapel een varensmandracht gelijkende kiel en naaide daarop de matrozenkraag. Zo stond Frans die ochtend extra gewassen en met gestreken kleding te wachten op de komst van zijn vader. 'Je lijkt wel een plaatje', zei Leid goedkeurend. Opedirkt en vol verwachting keek Frans uit naar de grote gelaarsde man in uniform. Zijn pa, die hem leerde marcheren.

Leonard Huurhuis kwam een half uur later dan verwacht. Frans ging direct staan zoals Leid gezegd had. 'Dan ziet je vader wat voor jongen jij geworden bent. Hij zal vast trots op je zijn.' Dat viel tegen. Leonard was niet de verwachte man in uniform. Hij kwam in een versleten jas en begroette zijn zoon alleen met de vraag waar hij de directie kon vinden.